

Wat is toch de basis voor een samenspreking?

In dezelfde politieke kringen, waar men het woord „impasse” uitgevonden heeft, heeft men het ook vaak over „de basis voor een samenspreking”.

Veel van zoo'n basis-kwestie heb ik nooit begrepen. En nog ben ik zoo onnoozel.

Ik kan me voorstellen, dat men het heeft over een basis-voor-o-n-d-e-r-h-a-n-d-e-l-e-n. Het woord „onderhandelen” is in de politieke wereld niet onbekend; en het dook onlangs zoo maar ineens op in de correspondentie tusschen de synodocratische deputaten en de onze: 't kwam van hun kant, gansch argeloos, zou men zeggen. We hebben het desondanks haastig van ons afgeschoven: wij wisten er niets van, dat er onderhandeld worden moest; voorloopig is het genoeg als we weten, wat we aan elkaar hebben en hebben zullen.

Nu heeft ds B. A. Bos bekend gemaakt, dat hij aan dr J. Ridderbos een brief geschreven heeft, waarin hem de vraag gesteld wordt, of hij, dr Ridderbos, zou willen melden aan ds Bos, of naar zijn mening het „concrete voorstel” van ds B. A. Bos een BASIS VORMEN KAN voor samenspreking (het met hoofdletters gedrukte is van ds Bos zelf).

Het verschil tusschen „uitgangspunt” en „basis” nu is me bekend.

Maar ik geloof niet, dat ieder het scherp voor oogen houdt.

Wel geloof ik, dat de basis, d.w.z. de grondslag, moet zijn: Schrift en belijdenis. Volgens dr Ridderbos evenwel beantwoorden onze deputaten daaraan niet. Volgens laatstgenoemden heeft hij die basis ver-smald, formeel, en — zie het boek van ds H. J. Schilder — opgebroken, materieel.

Nu kan er wel gehandeld worden over de vraag, wie in dezen recht ziet, één van de twee, misschien wel allebei (ik spreek nu bloot hypothetisch), maar we moeten niet spreken over de vraag: kan een voor-slag van iemand „basis” zijn voor een gesprek?

Het eenige wat aan dr Ridderbos gevraagd had kunnen worden door ds B. A. Bos, en dan zóó, dat ik in al mijn eventuele functies van een bevesti-g-e-n-d antwoord zou opgekeken hebben, en bij me zelf gezegd zou hebben: tja, nu kunnen we eens gaan

denken over aanvulling van het Groningsche program, wel, dat is dit:

dat ds B. A. Bos vraagt aan dr J. Ridderbos: wilt U me schrijven, of de schuld-belij-d-e-n-i-s, die ik voor wat de uwen betreft, in mijn concrete voorstel al vast op papier gezet heb, u i-t u w m o n d k o m t, heden, en of U mij machtigt, dit openlijk te zeggen, onder gelijktijdige mededeeling, dat gij door mij publiek al uw kerkgenooten opwekt, diezelfde schuldbelijdenis uit te spreken, te beginnen bij den kerkeraad van dr Ridderbos, die ondanks schriftelijk verbod — omdat het een grove openbare onwaarheid was — van den kansel heeft afgekondigd, dat de personen Greijdanus en Schilder zich hadden onttrokken aan „de” Gereformeerde kerk van Kampen (men begrijpt er dus zóóveel van, dat K. S.' vrouw en dochter volgens dezen kerkeraad van dr Ridderbos nog steeds behooren tot wat zij noemen „de” gereformeerde kerk van Kampen, al hebben ze de familie nog nooit bezocht, nadat dr Ridderbos den Kamper pedel postbode der synode gemaakt had, en al gingen ze te kerke, al lang vóór K. S., die afwezig was, waar hij na terugkeer kerkte).

Dit zeg ik niet, om dr Ridderbos uit zijn tent te lokken en zelf in de mijne te blijven. Want mijnerzijds is al lang gezegd, dat ik de schuldbelijdenis die ds B. A. Bos voor „ons” op papier ontwierp, niet afleggen zal, en aan alle kerkeraden adviseer, daarin met mij eens te zijn.

Maar die basis..... wel, stel eens — wat ik zeer wel mogelijk acht — dat dr Ridderbos op ds Bos' concrete vraag „ja” zegt, dan ben ik voor mijn gevoel nog even ver van huis. Ik heb al moeite genoeg om me in te denken, wat hij toch bedoelen kan met den door hem zelf gegeven voor-slag-nummer-één inzake een basis voor samenspreking. Voor-slag nummer één luidde: de basis zijn de DRIE formulieren; waarvan hij ons acht af te wijken, gelijk wij hem (b.v. inzake art. 33 Confessie, waar het woord „waarheid” niet verstaan wordt zooals het blijkt art. 25 moet).

De vraag van ds Bos zet m.i. daarom geen zoden aan den dijk. Voor-zóóver „feiten” basis kunnen zijn, wat mij betreft, ALLE feiten basis, voor mijn part ook in gesprekken met roomschen, vrijmet-selaren, etc. Voor mij is de vraag: WAT BELIJDEN WIJ? En basisspeculaties interesseeren me geen moment.

lijke en wederzijdsche schuldbelijdenis. En dan gaan we onderling praten.

Is de scheuring dan niet vreeselijk? O ja, ontzettend! Maar veel erger en afschuwelijker dan de gevolgen zijn de oorzaken. Door wie komt de gruwel op? En dan speelt de Schrift geen blindeman-netje, en zegt niet: kom, kom, allemaal zondaren — U staat aan den eenen en ik aan den anderen kant van de scheur. Maar terecht heeft eens broeder Bos geschreven: „bekeering bestaat in de vrijmaking van alle zonden, die openbaar geworden zijn als ergernissen, welke de „kleinen” doen struikelen en willen dwingen tot wat kwaad is in de oogen Gods”. Die ergernissen liggen voor rekening van de Synoden, die deze besluiten namen en van hen, die ze overnamen en uitvoerden.

En wat zegt de Schrift van deze ergernissen?

Roept ze alleen ach en wee over haar bestaan en haar heillooze gevolgen? O neen, ze doet meer. Onze Heiland zegt niet alleen: „Wee der wereld van de ergernissen!” Maar Hij voegt er aan toe: „Want het is noodzakelijk, dat de ergernissen komen, doch wee dien mensch, door welken de ergernis komt!” (Matth. 18:7). Bij Lukas nog: „Het zoude hem nutter zijn, dat een molensteen om zijn hals gedaan ware, en hij in de zee geworpen, dan dat hij een van deze kleinen zou ergeren” (Lucas 17:2). Dus vloek over de wereld der ergernissen! Maar ze komen naar Gods Raad en Wil. Hij beoogt daarmee de loutering der geloovigen, de openbaring van de onoprechtheid der ongelovigen, de ontdekking van de gruwelijkheid der zonde (Greijdanus, Lucas II, bl. 306). Maar dan roept Christus tegelijk het oordeel uit over de bewerkers van de ergernissen: de menschen, die ze veroorzaken. Wee! Het gericht Gods in zijn meest praegnanten, meest aangrijpenden vorm!

De schuldvraag inzake de ergernissen toedekken? De Schrift denkt er niet over.

Bij elke kerk-scheuring, waarbij de getrouwen wrden uitgeworpen, noemt de Schrift de oorzaak en wijst ze de bewerkers aan, en zegt hun het oordeel aan.

Telkens opnieuw, ik meen wel tot zes-, zevenmaal toe, heb ik bij broeder Bos het woord „concreet” gelezen. Dat is: scherp omlijnd, duidelijk en bepaald omschreven of aangewezen. Maar als ik dat woord zoo vaak tegenkom, word ik wat wantrouwend. En ook hier niet zonder reden. De heele opzet is vaag en nevel-achtig, om de feiten heenprattend; van het concrete, dat is: van het bij-z-on-d-e-r-e, wat zich juist van min of meer gelijksortige gevallen onderscheidt, maakt hij het a-l-g-e-m-e-e-n-e. Had hij zich maar te binnen gebracht den raad, voorheen aan de gebonden kerken gegeven: de zaken scherp te stellen, en alzoo te voorkomen, dat serieuze eenheidsbegeerte wordt gesaboteerd.

De Schrift zegt nooit in geval van kerk-scheuring: u staat aan deze en ik aan gene zijde van de scheur. En we zijn allemaal zondaren, ook in deze kwestie! Maar de Schrift is concreet en noemt man en paard.

De Apostel Petrus zegt tot Israëls oversten en ouderlingen: gij hebt Jezus den Nazarener gekruisigd (Hand. 4:10). Gij hebt Hem omgebracht, hangende Hem aan het hout (Hand. 5:30). Hij zegt niet: nu ja, wij waren zelf ook eerst op den verkeerden weg, ook wij hebben Jezus verlaten, ik persoonlijk heb Hem verloochend! O zeker, dat was wel waar! Maar dat brengt Petrus niet te pas bij de schuld-vraag, het ge-ding verdoezelend!

Stefanus stelt het Sanhedrin in staat van beschuldiging: onbesnedenen van hart en ooren! wederstaande den Heiligen Geest! Verraders en moorders van Jezus Christus! Hij zegt niet: Hier staat uw mede-zondaar, ook ik was voorheen een vijand van God en zijn Gezalfde!

En de Apostel Paulus, die te Antiochië door de Joden wordt tegengestaan en uitgeworpen, zegt hun het oordeel aan en schudt het stof af van zijn voeten tegen hen (Hand. 13:40, 41, 46, 51). En dan zegt de Apostel niet: ach, ook ik was eertijds gelijk gij, ik ben de uitnemendste der zondaren, dewijl ik de gemeente Gods vervolgd heb, onze eerste zonde is ons conflict met God — maar hij stelt de vervolgers verantwoordelijk en verkondigt ze den toorn des Heeren.

Alle schuld aan één kant? Maar wie beweert dat? Komen de „vrijgemaakten” hier uit als de getrouwen, in den zin van de schuldeloozen, en hebben zij niets misdreven? Maar wie denkt daaraan?

Ik weet en wist me nopens de vrijmaking aan door br Bos genoemde en niet-genoemde zonden schuldig. Anderen, die zich vrijmaakten, hebben weer op andere wijs overtreden. Het „wij” deugt hier niet, is niet concreet. Temeer daar in het betoog van br Bos passages voorkomen, waar het „wij” geheel foutief is en vervangen dient te worden door „gij” (leden der gebonden kerken). Wisten we dat ook niet, dat zoo we het goede willen doen, het kwade ons bijligt? En is onze dagelijksche schuldbelijdenis lippentaal? Ondanks al mijn ontrouw weet ik me in de zaak der vrijmaking getrouw.

Redeneerende in de lijn van broeder Bos is in de kerk van Jezus Christus, als de gevolgen ernstig zijn, nooit recht te constateeren aan deze of aangene zijde; eike rechtsbeslissing, waarbij de uitspraak viel ten gunste van één der

Het „concrete voorstel tot hereeniging”

van Ds B. A. Bos I

In „De Wachter” van 20 Augustus plaatst Ds Bos een „concreet voorstel tot hereeniging”, dat hij aanbiedt aan allen, die met hem den Heere Christus lief-hebben in onverderfelijkheid.

Zelden heeft een persartikel mij zóó diep teleurgesteld. Het geldt hier immers de verklaring van een broeder,

die twee jaar geleden zijn naam zette onder een „Getuigenis aan alle Gereformeerde belijders van den Christus in Nederland”, uitgaande van onze Generale Synode, waarin hij de gebonden kerken en haar Synoden beschuldigde van scheurmaken en haar het oordeel aanzegde, tenzij ze zich bekeerden; welke bekeering aanstonds moest geschieden en zich o.m. moest openbaren in vrijmaking, vóór den eerstvolgenden Zondag (zonder te wachten op een mogelijke samenspreking van Synode-deputaten, zoo staat er), van als ergernissen openbaar geworden zonden, welke de „kleinen” doen struikelen en willen dwingen tot wat kwaad is in de oogen Gods;

die terzelfder tijd verklaarde, dat de wil-tot-eenheid door de gebonden kerken wel met vrome woorden werd betuigd, maar door haar daden weersproken werd (Reformatie, 21e Jrg., nr 24); dat de „Synode” der gebonden kerken ons eerst eens duidelijk zeggen moest, dat het in 1942 om een leer-kwestie ging, niet om een orde-kwestie; niet vóór men dit gedaan had, zou er klaarheid komen, en zou er mogelijkheid zijn van samenspreking misschien (nr 25); terwijl hij zich voorts bedroeft over het feit, dat men steeds maar weer de kwesties verdoezelt en weigert de zaken scherp te stellen en zoo elke serieuze eenheidsbegeerte saboteert (nr 35);

die met mij, op verzoek van de Drentsche kerken, in alle richtingen die provincie doorkruiste om van ambtsdragers en leden der voormalige Gereformeerde kerken in den Naam des Heeren te elschen, dat zij zich onverwijd zouden vrijmaken;

en die nu: niet meer weet, of liever, weten wil, wie de kerk-scheuring veroorzaakte, althans dit beschouwt als een vraag van den tweeden rang, waarover voorts het zwijgen wordt toegedaan;

aan beide „partijen” ten aanzien van „de scheur” (neutraal woord) een bepaalde mate van schuld toekent, waarvan ze zich te bekeeren hebben;

als beide „partijen” ongeveer op gelijk niveau gebracht zijn (er is een partij aan deze en een aan gene zijde der scheur, zegt de schrijver) het thema

„onverwilde vrijmaking” inwisselt voor „hereeniging”, in welken weg dan ook;

ongeacht of bovengenoemde bekeering nu ook plaatsgrijpt, en gelijkelijk elke bekeering zich duidelijk constateerbaar afteekent in woorden en daden van berouw, nu beide „partijen” verwijst naar wat tegenwoordig heet „de ronde tafel” of „het gesprek”;

de leden der kerken oproept tot een kerkontbindende actie, waarbij hij eerst opwekt tot plaatselijke en landelijke samenwerkingen met de leden der gebonden kerken en dan pas, in de tweede plaats, gewaagt van een aanhangig-maken dezer zaken op de kerkelijke vergaderingen, maar dan nog met de restrictie: „voor zóóveel mogelijk”

en ten slotte den indruk vestigt, dat dit onverantwoordelijk bedrijf beteekent het volgen van de stem van den goeden Herder.

Klaarblijkelijk is dus br Bos van standpunt veranderd. Reeds kwam het uit, dat ik hem met deze verandering allerminst kan gelukwenschen. Integendeel. Ik betreur haar zeer. Ik ben van oordeel, dat hij met deze actie op een verkeerden weg is. Tegen zijn betoog, conclusie's en oproep heb ik zeer ernstige bezwaren. Ze culmineeren in de overtuiging, dat dit woord van broeder Bos in opzet en strekking niet is naar het Woord des Heeren. Het klopt niet met de Schriften.

Noch goede bedoelingen, noch élan en enthousiasme, noch veelheid van teksten, waarbij de vraag is: zijn ze terecht aangehaald, passen ze in een bepaald aangegeven verband? — waarborgen de overeenstemming met het Woord van onzen God. En dat alleen beslist.

Het klopt niet met de Schrift, als in een kerkelijk rechtsgeding, waarbij de kerk des Heeren gescheurd werd en de getrouwen werden uitgeworpen en vervolgd, de schuld-vraag op den achtergrond gedrongen wordt.

De opzet van het betoog van broeder Bos is: ach, die scheuring! Vreeselijk! Tegen den Heere en Zijn Woord! Zie maar de heillooze gevolgen, en er mogen toch geen scheuringen zijn! Daarom gemeenschappe-

beide betrokkenen zou op 't oogenblik, dat ze genomen werd, haar geldigheid en effect verliezen en op staanden voet vervangen moeten worden door „het gesprek“.

Voorts heb ik van mij niets te zeggen. Dat ik gerekend ben onder de kerkseheiders en multers heeft mij diep getroffen, want daarin is mij groot onrecht aangedaan. Maar dat onrecht heeft mij alermint verbitterd. Ik wil het gaarne vergeven.

Doch het gaat niet om mij. Het gaat om een rechtsgeving, om de rechten Gods. De synoden zelden: wij hebben het recht Gods bedienend, toen wij de scheurmakers uitstootten. Wij hebben den Wil Gods over hen voltrokken. Wij hebben Zijn recht gehandhaafd.

En zou ik tegen dit misbruik, dit schandelijk misbruik van den Naam en de rechten des Heeren niet scherp mogen en moeten getuigen, en zou ik de daders niet mogen noemen, en waar ze nog steeds in gebreke blijven hun zonden te bekennen, zou ik mogen nalaten hen voor te houden het w e e, dat de bewerkers van de ergernissen zal treffen?

P. D.

JOUBERT en de synodocratie

Op 30 Sept. 1910 promoveerde aan de Vrije Universiteit tot doctor in de theologie Willem Adolf Joubert, geboren te Kaapstad.

Stelling VIII van zijn dissertatie luidt:

„Volgens Geref. kerkrecht is de Synode niet de hoogste, wetgevende, rechtsprekende en uitvoerende macht in de kerk“.

Volgens de „logica“ van de uitwerp-synode, voorgelicht door twee dienstdoende en nog één dienstdoenden hoogleeraar in het kerkrecht, geeft de Heer Joubert hiermee klaarkijk te kennen, dat hij het gezag der synode niet erkent, dat om zijn bekeering te bidden is, en dat hij is te schorsen en af te zetten.

Maar volgens Schrift en belijdenis zegt de Heer Joubert een waarheid als een koe. En moeten de resterende van die drie hoogleeraren, plus wie hen volgen, eens tot inkeer komen, publiek en zonder zeuren.

K. S.

ZENDING EN EVANGELISATIE

Eenige opmerkingen

naar aanleiding van Dr J. Verkuyl's dissertatie V

Ook volgens Dr Verkuyl is — gelijk wij zagen — de godsdienstvrijheid niet geheel onbegrensd. Wat niet voldoet aan het „ethische minimum“ moet de Overheid verbieden. Delicten voldoen daar in ieder geval niet aan. „Als er sprake is van delicten, die onder religieuze sanctie geschieden of aangeprezen worden, dan moet de Overheid ingrijpen“, zoo lezen we.

Dr V. denkt daarbij aan daden, die uit naam van een religieuze overtuiging „de openbare orde aantasten, de zedelijkheid ondermijnen, de rechten van andere groepen in gevaar brengen, de volksgezondheid ruïneren e.d.“.

„Ook hier zijn de grenzen niet gemakkelijk aanwijsbaar“.

De lezer heeft misschien een oogenblik in den waan verkeerd, dat Dr V. — bij het opsommen van hetgeen onder delict moet worden verstaan — een tipje van het doopceel van de „Republiek Indonesië“ lichtte. Maar dat is niet zoo. Die „republiek“ ziet hij nog steeds — zooals blijkt uit het laatste hoofdstuk van het boek — in zonnegloed baden, op z'n hoogst met een paar overdrijvende wolkjes. Maar daar is sprake van delicten uit naam van een revolutionaire, nationalistische overtuiging (o.a. „aangeprezen“ door christenen als Sjarifoeddin) en dan mag de Overheid alleen onderhandelen! Ingrijpen niet! Doet ze dat toch, dan komt er uit de synodale zendingkringen een van verontwaardiging trillende „Verklaring en Oproep“!

T.a.v. die religieuze delicten dan beweert Dr V., dat het geweten der niet-christelijke volken „mede-getuigt“, dat zulke delicten te veroordeelen zijn. Als voorbeelden worden genoemd: het koppensnellen, het menscheneten, het verbranden van weduwen e.d. met de religie ('t gaat dus weer niet over de „republiek“) samenhangende delicten. Toen deze misbruiken werden afgeschaft, in Britsch-Indië bijvoorbeeld, klonken er in het begin wel protesten, „maar spoedig ondersteunde het geweten van heel het volk deze maatregelen“.

„Het was of de weerschijs van de Wet Gods (!) in dezen maatregel het volk in de oogen scheen“.

„Zoo kan en moet de Overheid op vele gebieden (!) geweten-ekkend werk doen en door op te treden tegen delicten van dergelijken aard de ongebondenheid der menschen bedwingen en mede-arbeiden aan het wekken van meer verantwoordelijkheidsbesef en meer zedelijkheidsbesef“ (blz. 277).

We beluisteren in dit alles niet-onbekende gemeenegratie-klanken. Er zit werkelijk stof in voor een aandoenlijk verhaal.

En bovendien voor, wat men noemt, 'n sterk verhaal. Men zou zoo zeggen, om met Chamberlain te spreken: wat hebben ze daar in Br.-Indië (en elders) den bus gemist!

Want, wáárom toch volstaan met den enkelen weerschijs van de Wet Gods, toen die reeds zulke verbluffende geweten-ekkende resultaten bleek te hebben bij heel het volk!

Waarom niet onmiddellijk daarna 't volle licht van de Wet Gods het volk in de oogen laten schijnen? Wat had het geweten van heel het volk dan klaar wakker moeten worden.....

Natuurlijk zal Dr V. zich niet in zulke wilde fantasieën verliezen, maar hij zet er toch de deur royaal voor open. Dit blijkt ook op andere plaatsen.

Bijvoorbeeld, waar hij spreekt over den „usus paedagogicus“, waaronder verstaan wordt: „de paedagogische functie der Wet, zoodat ze tuchtmeester tot Christus wordt“ (Gal. 3:24).

Het heet verder (blz. 274):

„De Wet heeft een ontdekkende functie. Als het zoeklicht der Wet op een (!) volksleven valt, op de huwelijksgewoonten, op de volksreligie (!), op de adat, dan gaan de oogen open voor zonden, die men vroeger onwetende bedreef. Dan leert men de zonden kennen over de lengte en breedte van heel het leven. Dat

is de paedagogische waarde der Wet en tevens leert men zien, dat de mensch de kracht mist die Wet te vervullen en dat wij de vergeving der zonde en de vernieuwing van het leven door Gods kracht noodig hebben“.

Als Dr Verkuyl gelijk zou hebben, dan hadden de remonstranten ook gelijk en de Dordtsche Vadersen het MIS met hun vasthouden o.m. aan Rom. 8:3:

„Want hetgeen der Wet onmogelijk was, dewijl zij door het vleesch krachteloos was, heeft God (tot stand gebracht)“.

En de vraag rijst alweer, waarom de Overheid dan slechts met zoo'n klein beetje wet (een ethisch minimum, een uiterste van eischen) mag komen. Want stel eens, dat een Overheid, die regeert over een volk, dat in volslagen duisternis wandelt en derhalve in onwetendheid allerlei zonden bedrijft, den geheelen decaloog tot grondwet verheft en handhaaft.

Wat zou de ontdekkende functie der Wet dan schoon tot uiting komen, wat een verlangen naar verlossing en schuldvergeving zou zich in dat volk openbaren! Wat zou zoo'n Overheid de komst van het Koninkrijk van Christus bevorderen! Wat een massale bekeering zouden de evangeliepredikers daar ontmoeten!

De werkelijkheid is geheel anders. De Wet door 't vleesch machteloos, zonder kracht! (Dordtsche Leerr. III en IV, 5).

Dit is een geheel ander aspect! Een aspect, waar Dr Verkuyl geen oog voor blijkt te hebben; niettemin worden zijn aspecten er door veralonden.

Als o.m. Geesink spreekt van een „algemeen menschelijk zedelijk bewustzijn“ en dit tot de natuur van den mensch rekent, behoeft hiertegen nog geen bezwaar te bestaan, mits er niet meer onder verstaan wordt dan dat de mensch — in onderscheiding met andere creaturen — alles wat hij waarneemt, beoordeelt uit een o o g p u n t van goed en kwaad. Maar Geesink gaat verder:

De mensch weet van nature ook nog eenigszins WAT goed of kwaad is. Hij bezit een n a t u u r l i j k e kennis (verduisterd door de zonde) van den wil van God. En dit openbaart zich in het z.g. „ethische minimum“, een „uiterste van eischen“, waarop de mensch altijd en overal, op grond van zijn natuurlijk normbewustzijn ja en amen zal zeggen.

Houdt een Overheid dat „ethische minimum“ in stand, dan zal dus, hoe heldensch het volk ook moge zijn, het geweten van dat volk daar mede-getuigenis aan geven. D.w.z. overtreding van die uiterste eischen, zal door het volk als misdaad erkend worden; het geweten van het volk zal in dien zin reageren.

Wat dat „ethische minimum“ inhoudt, daarvan krijgen we een idee als we letten op hetgeen Dr V. als delict wil laten verbieden (zie boven). Dit is dan het „ethische minimum“ in zijn minimaalsten vorm. Het kan, bij Dr V., ook (tijdelijk) meer inhouden, namelijk als de Wet Gods wat meer beslag heeft gelegd op de volksconscientie. Dit hangt nauw samen met zijn leer van de Souvereine volksconscientie. Doch dit doet hier niet ter zake.

Het gaat er om: is er zoo'n ethisch minimum, hoe minimaal ook, waarop het „natuurlijk normbewustzijn“ altijd en overal reageert, zóó dat het geweten mede-getuigt?

HET IS ER NIET!

Het „dood in zonden en misdaden“ blijft onverzwakt gehandhaafd.

Ja, we stemmen toe: de mensch, naar Gods Beeld geschapen, b e z i t aangeboren krachten, gaven, talenten, welke hem boven andere schepselen verheffen. De „sporen“ van het geschapen-zijn-naar-Gods-Beeld ontbreken uiteraard ook den blindsten heiden niet, want ook hij behoort tot het menschelijk geslacht.

Verstand en wil treft men ook bij hem aan. Een beoordeeling van het waargenomen uit een o o g p u n t

van goed en kwaad, ook daar. Geweten eveneens. Maar..... HOE?

WAT werkelijk goed of kwaad is, waar en vals, recht en onrecht, dat weet de mensch niet „van nature“.

Dat leest hij ook niet in het boek der natuur, noch in dat der conscientie.

Aangezien echter elk mensch geboren wordt in een gemeenschap en van zijn wieg tot zijn graf van medemenschen afhankelijk is en op hen steunt, kortom, lid van een gemeenschap is (en daarvan niet te abstraheren), zal zijn zedelijkheidsbesef, wil men, zijn „ethische minimum“ ten nauwste samenhangen met de normen, welke gelden in de gemeenschap, waartoe hij behoort. Doch die gemeenschap bezit die normen ook niet als een uitspruitsel van een „natuurlijke rede“, van een „ingeschapen godskennis“ of iets dergelijks. Vonden de grieksche en romeinsche natuurrechtseleeraren bij de hun bekende volken een kern van recht, welke zij beschouwden als aan de natuurlijke rede te zijn ontsproten, dan is deze laatste conclusie een voor dien tijd niet-onbegrijpelijke vergissing: zij wisten namelijk niet meer, dat heel de menscheit uit de ark kwam en, nog eerder, uit het paradijs. Anders zouden velen of weinigen van hen (in ieder geval niet allen, daar uit „natuurlijke“ vijandschap de waarheid met geweld wordt ten onder gehouden) het waargenomen verschijnsel uit de traditie hebben verklaard.

Men lette in dit verband op de merkwaardige overeenkomst tusschen de wetgeving van den heiden Chammoerapi, koning van Babel (tijdgenoot van Abraham of Abrahams vader), gecodificeerde u s a n t i e, en de Mozaische wetgeving.

Een volk kan echter zoo degenereren, dat er van die overgeleverde normen geen spoor meer aanwezig is en gansch andere normen gelden.

Verbied den Dajak, den Marindinees enz. enz. het koppensnellen, zijn geweten getuigt tegen zulk een verbod. Hij móét, uit animistische motieven, een kop snellen, bij bepaalde gelegenheden (blijv. bij de geboorte van een kind). Begaat hij dien moord niet, zijn geweten klaagt hem aan, doet hij het wel, hij zal gerust zijn.

Of nu bij het eene volk het tot den kinderplicht behoort (bejaarde) ouders te dooden, of bij het andere de palen van de woning behooren te worden opgericht op afgehouden meisjeshoofden, of bij het eene het menschenoffer in zwang is, of bij het andere de weduwenverbranding of het dooden van gebrekkigen enz. enz., in al die gevallen is er sprake van z e d e, volgens hun overtuiging g o e d e z e d e. Als een Overheid een einde maakt aan die griezelige misbruiken, „getuigt“ het geweten van die volken nooit „mede“. En de „weerschijs van de Wet Gods“ moge dien menschen nog zoo in de oogen stralen, ze zijn er stekeblind voor. Komen wij met onzen westerschen maatstaf, zij het in den vorm van een „ethisch minimum“, dan is er niets in het geweten van zoo'n volk, dat daar mede-getuigenis aan geeft; ze vinden het i m m o r e e l wat wij eischen. Ook De Kat Angelino in zijn standaardwerk „Staatkundig Beleid en Bestuurszorg in N.-I.“ (overigens een door en door humanistisch boek) erkent dat: „Dwingen wij dus een bevolking om onze zedelijke standaarden zonder meer te volgen, dan maken wij haar niet zedelijk, doch onzedelijk, nog erger: „zedeloos“. En iets verder: „Men staat hier dus inderdaad voor een ernstig dilemma, dat herhaaldelijk door enkelen is opgelost met den uitroep: laat de natuurkinderen koppensnellen, laat hen menschenvleesch eten, laat — waar de suttee (weduwenverbranding, G.) nog in eere mocht worden gehouden — de weduwen krissen of levend verbranden, zoolang de zeden zulke gebruiken voorschrijven, enz. enz., terwijl anderen een streng verbod en nog strengere toepassing van dat verbod eischen, om dezulken tot aanvaarding van onze begrippen van zedelijkheid te dwingen en nog anderen zich overtuigd hielden, dat met dergelijke onmenschen niets was te beginnen“ (a.w. I, blz. 348).

Ook als de Overheid delicten, zooals Dr V. noemt, straft, gaat ze, tenzij het volk nog niet op het allerdiepst gedegeneerd is, lijnrecht in tegen de volksconscientie. Ze bindt (met geweld) de gewetens aan haar normen, volkomen vreemd voor die menschen. In dat geval „hanteert ze dwang in godsdienstige aangelegenheden“ en dan doet ze het omgekeerde van wat Dr V. bedoelt met „het scheppen van voorwaarden voor een vrije beslissing tegenover het evangelie“ (blz. 163 en andere plaatsen).

Moeten we aannemen, gelijk Dr V. in navolging van Geesink en vele anderen doet, dat de mensch nog zoo iets als een natuurlijk, zedelijk normbewustzijn bezit, dan zou de ervaring met natuurvolken leeren, dat de mensch een stukje van zijn „natuur“ kon verliezen, wat uiteraard onzin is.

Een „ethisch minimum“ gelijk dat, waarmee Dr Verkuyl voor het voetlicht treedt, kunnen we gevoeglijk naar het rijk der fabelen verwijzen en dit geldt dan tegelijkertijd voor de door hem ontwikkelde leerder-souvereine-volksconscientie, als „schriftuurlijke“ grondslag voor de staatkunde. Dr V. had natuurlijk wel zoo iets noodig om zijn leer van de meest radicale godsdienstvrijheid te kunnen ontwikkelen, maar het één met het ander is onhoudbaar, tenminste als men nog iets van de H. Schrift en de belijdenis wil handhaven.

G. GOOSSENS.

Verga-
de Heide
te Groni-
van Zwo

1. De
hij leest
2. De
gesteld.
3. Be
Zending
4. Br
„Celebes
ba zijn
5. O
Koetsier
van den
zwarte v
6. He
sties vra
Kort Ve
band te
Deput
der Gena
het recht
andere.
7. Ing
die bezw
de Scho
aan een
nerale 8
Besloten
node voc
8. En
nisgeving
9. Da
zich had
Soemba
van het
zich opn
den zens
speciaal
10. H
e.k. Gen
vergader
het tevo
zonden.
11. E
van de
nieuw z
12. N
gaat br
zitter d
In op

Laat

In de
A. B(ro
die door
raakt z

„Die
zware
er ove
zij die
dit als

Waark
dat vade
hun kra
Zou I
hij er bi
niet bev
waarheid
den gros
zichzelf

Zou I
geweest
van 194
het Woc
Heeft

Soestdij
ambtsdr
wenscht
aanvaan
als onw

Laat
durven
van get
zaak zij

En da
geweten
voorgan

Toen
werkte,
Soestdij
sche am
dijk uit
waarheid
werping
vergreep

Ds B.

„En
dat in
bewaa
besef
te dra

Maar
kerkera
ven, toe
het Woc
in de ov
te zijn d